

Sámediggi

Sámedigge Sámediggi Saemiedigkie Sametinget

§ 16

Lagtext från 1993

Valnämnden beslutar om den person som anmält sig enligt 4 § skall tas upp i sameröstlängd. Valnämnden skall ha upprättat en preliminär sameröstlängd senast den 10 februari valåret.

Den som anmält sig men inte upptagits i den preliminära sameröstlängden skall genast underrättas om beslutet.

Han har rätt att överklaga beslutet hos länsstyrelsen i det län där Sametinget har sitt säte senast den 25 februari valåret.

Anmärkning mot röstlängden prövas vid offentligt sammanträde hos länsstyrelsen den 10 mars eller om denna dag är en lördag eller söndag, närmast följande måndag.

Länsstyrelsens beslut över anmärkning mot röstlängd får inte överklagas.

Ny lagtext 2003/04

Valnämnden skall ha upprättat en preliminär sameröstlängd senast den 15 november året före valåret. Röstlängden skall innehålla uppgifter om

1. samer som tidigare varit upptagna i sameröstlängd, som fortfarande uppfyller villkoren för rösträtt enligt 3 § och som inte begärt att bli avförda ur sameröstlängden, och
2. samer som anmält sig enligt 4 § och som uppfyller villkoren enligt 3 §.

Den preliminära röstlängden skall hållas tillgänglig för granskning på det sätt som den centrala valmyndigheten i samråd med Sametinget bestämmer. Beslutet om den preliminära röstlängden skall kungöras i Post- och Inrikes Tidningar. Den som anmält sig men inte tagits upp i den preliminära röstlängden skall genast underrättas om detta.

Den som anmält sig men inte tagits upp i den preliminära röstlängden får överklaga beslutet i den delen.

Vidare får var och en som tagits upp i den preliminära röstlängden överklaga beslutet såvitt avser någon annan som tagits upp.

Överklagandet skall ha kommit in till länsstyrelsen i det län där Sametinget har sitt säte senast den 15 december året före valåret. Överklagandet av beslutet om den preliminära röstlängden prövas vid offentligt sammanträde hos länsstyrelsen den 15 februari valåret eller, om denna dag är en lördag eller söndag, närmast följande måndag. Länsstyrelsens beslut får inte överklagas.

SOU2002:77 Sametingets roll i det svenska folkstyret Lars Anders Bear, Bengt Lundell, Vivian Nilsson och Göran Ternbo

9.4 Sammanfattning I detta kapitel har röstningsförfarandet, valnämndens ställning, omval och valets tidpunkt behandlats.

Ett skäl för översynen har varit att valdeltagandet skulle vara alltför lågt. Enligt Sametingets valnämnd skulle röstningsförfarandet kunna utgöra ett skäl för det låga valdeltagandet. Valets tidpunkt skulle kunna vara ett annat. Vid det senaste valet till Sametinget röstade 65 % av dem som tagits upp på röstlängden. Utredningens slutsats är att denna siffra inte är uppseendeväckande låg.

Vår utgångspunkt är därvid att det inte är realistiskt att jämföra valet till Sametinget med riksdagsvalet. En mer rättvisande bild om valdeltagande erhåller man i stället enligt vår uppfattning om man jämför med Europavalet eller valet till kyrkofullmäktige. Ett problem skulle dock i stället det förhållande att endast cirka hälften av alla sameer är registrerade på röstlängden kunna vara.

Från Sametinget har anförts att en ansökan om att upptas på röstlängden leder till en bedömning om sökanden uppfyller kriterierna för att vara same, vilket avskräcker många från att söka. Det kan dock finnas flera andra skäl. Utredningens slutsats är att det är nödvändigt att upprätthålla kravet om en röstlängd. Sametingets legitimitet har sin grund i att det företräder det samiska folket. Därmed skall endast den som anses vara same ha en rösträtt och detta medför i sin tur att det finns ett behov av en röstlängd.

Det finns vidare enligt vår uppfattning inte skäl att ändra på de gällande kriterierna i lagen.

Vi anser det också olämpligt att skapa förutsättningar för att sekretesslägga röstlängden, såsom Sametinget föreslagit. Sammantaget anser vi därför att det får ankomma på Sametinget att försöka lösa de problem som uppstår på grund av krav om registrering genom exempelvis information.

Det har påståtts att valnämnden efter beslut av Sametinget i plenum fört upp personer på röstlängden utan annan samisk anknytning än ett giftermål med en same. Enligt vår uppfattning medger en rimlig tolkning av lagtexten inte detta. Det anförda aktualiserar två problem. Det ena är att det även inför framtida val kan finnas personer på röstlängden som inte uppfyller kriterierna. Enligt vår uppfattning är detta olämpligt.

För att komma till rätta med detta föreslår vi att det skall vara möjligt att överklaga den preliminära röstlängden till länsstyrelsen även under påståendet att någon förts upp på röstlängden utan att vara därtill berättigad.

Tidigare har den enda grunden för överklagande varit att man själv uteslutits från rösträtt. Det skulle vidare krävas att ett kriterium för att kunna föras upp på röstlängden skulle behöva ändras. I dag räcker det med det objektiva kriteriet att ens förälder varit uppförd. Det skulle kunna innebära att barn till den som en gång felaktigt förts upp skulle ha rätt att komma på röstlängden. För att åtgärda det föreslår vi att det kriteriet ändras så att kravet blir att en förälder varit uppförd utan att detta ändrats av länsstyrelsen. Valnämndens hantering aktualiserar även frågan om valnämndens ställning.

Vi anser att det av principiella skäl är felaktigt att Sametinget handhar sitt eget val fullt ut. För att öka rättssäkerheten och förbättra Sametingets status föreslår vi att motsvarande regler skall gälla för Sametinget som redan gäller i de allmänna valen. Det skulle innebära att Valmyndigheten skulle ansvara för valet och länsstyrelsen på röstsammanräkningen och mandatfördelningen.

Sametingets valnämnd skulle även fortsättningsvis ha hand om röstlängden och skulle på motsvarande sätt som kommunerna förordna valförrättare och ordna med vallokaler. Vi föreslår också att det i sametingslagen skrivs in hur frågan om omval skall hanteras. Till utredningen har vidare framförts att de i sametingslagen angivna tidsfristerna om valets genomförande redan är för snäva. Genom utredningens förslag om att utöka kretsen klagoberättigade över den preliminära röstlängden kommer vissa tidsfrister bli än svårare att hålla. Vi föreslår därför en utsträckning av dessa tider. Det har påståtts att brevröstningsförfarandet skulle vara alltför komplicerat för väljarna, vilket skulle leda till att väljarna avstod från att rösta. Det har dock enligt vår mening inte framkommit något stöd för detta påstående. Som anförts är det dock vår utgångspunkt att ett valdeltagande om 65 % inte är anmärkningsvärt lågt. I de senaste sametingsvalen var andelen röster som ogiltigförklarades liten. Brevröstning är i dag vidare en vedertagen metod för att rösta och används generellt av utlandsvenskar i de allmänna valen. Om brevröstningen togs bort skulle den vidare behöva ersättas av poströstning. Kostnaderna för poströstning är höga. Det framstår vidare som alltför komplicerat att bygga upp en organisation med poströstning med hänsyn till det förhållandevis begränsade antalet röstande. Om poströstning skulle införas skulle man därför behöva överväga att samordna sametingsvalet med de allmänna valen. Utredningens slutsats är sammantaget att det saknas anledning att förändra röstningsförfarandet. Med ett oförändrat röstningsförfarande saknas också praktiska skäl för att flytta valdagen. En fråga är dock vidare om det skulle kunna finnas principiella skäl för att flytta valdagen. Från vissa samer har framförts att valdeltagandet skulle kunna öka om valet skedde samtidigt som riksdagsvalet. Det skulle också vara en markering om att Sametinget var en del av det svenska folkstyret. Utredningens slutsats är att det är oklart om en samordning med det allmänna valet skulle kunna vitalisera valet till Sametinget. Därtill kommer att uppfattningarna inom Sametinget är delade. Vår utgångspunkt är att det skulle krävas starka skäl för att föreslå en förändring, eftersom den nuvarande tidpunkten är etablerad.

Sådana skäl saknas enligt vår bedömning

Sametingets styrelse anser att gällande lagstiftning om överklagan av röstlängden inte är tillfredsställande.

I dagsläget kan vem som helst som är upptagen på sametingets röstlängd överklaga alla som är upptagna på röstlängden. Det innebär att ett etiskt register läggs ut till beskådning på ett antal platser som valmyndigheten tillsammans med Sametinget beslutar. Sametinget har konstaterat att inga överklagningar som gjorts av annan än en själv har lett till att någon avvisats från sametingets röstlängd. Regelverket är tydligt hur man blir upptagen och tidigare valnämnder har således gjort ett fullgott arbete.

Sametinget föreslår därför att gällande regelverk för överklagningar av sametingets röstlängd ses över och att plenum fattar beslut

Av ovannämnda anledningar verkar Sametinget att röstlängden inte ska läggas ut för allmän beskådning.

Sametinget verkar också att den tidigare fastställda röstlängden inte ska gå att överklaga